

**НАЦРТ ЗАКОНА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И
СУЗБИЈАЊЕ ПРИЉЕПЉИВИХ БОЛЕСТИ И
РАЗЛАГАЊЕ НАЦРТА ЗАКОНА ЗА
СПРЕЧАВАЊЕ И СУЗБИЈАЊЕ ПРИЉЕПЉИВИХ
БОЛЕСТИ,
1912**

**NACRT ZAKONA ZA SPREČAVANJE I
SUZBIJANJE PRILJEPLJIVIH BOLESTI I
RAZLAGANJE NACRTA ZAKONA ZA
SPREČAVANJE I SUZBIJANJE PRILJEPLJIVIH
BOLESTI,
1912**

УВЕДОМО У НОВИ ИНВЕНТАР бр.
1. јануара 1942 год.
Београд.

3537
~~3563~~

NACRT ZAKONA

ZA SPREČAVANJE I SUZBIJANJE PRILJEP-
LJIVIH BOLESTI I RAZLAGANJE NACRTA
ZAKONA ZA SPREČAVANJE I SUZBIJANJE
:: PRILJEPLJIVIH BOLESTI. ::

SARAJEVO, 1912.

S privolom sabora Bosne i Hercegovine naregujem:

I. glava.

Ustanovljivanje bolesti.

§ 1.

Ovo su bolesti, koje po ovom zakonu treba prijaviti:

1. azijska kolera,
2. kuga,
3. ospice,
4. pjegavi tifus,
5. guba,
6. trbušni tifus,
7. povratni tifus,
8. srdobolja (disenterija),
9. difterija,
10. skerlet,
11. prelažljiva upala kičmene moždine,
12. crni prišt (anthrax),
13. sline,
14. bjesnilo i ugrizanje bijesnih ili sumnjivih životinja,
15. babinja groznica,
16. trahoma.

Kad se koja druga bolest, koja nije naznačena u prvom rastavku, pojavi tako, da bude bojazni, da će se uvelike i opasno raširiti, može se općenito ili

Inv. br. 36096

samo za neko vrijeme ili za neke odregjene krajeve narediti naredbom, da taku bolest treba prijaviti. Ujedno se može narediti, da će se primjenjivati sve, što je u ovom zakonu predvigjeno za bolesti, koje se moraju prijavljivati, ako to u zakonu nije ograničeno na koju odregjenu bolest.

Kad se u kojoj školi, konviktu, penzionatu itd. ili u kom lječilištu ili kupalištu pojavi krzamak, rikavac ili zaušnjak (mumps), treba i to da prijavi, ko je po § 3. dužan, da prijavljuje.

§ 2.

Kad god ko oboli ili umre od bolesti, koju treba prijaviti, ili kad god se posumnja, da je neko obolio ili umro od take bolesti, treba to odmah javiti načelniku one općine, gdje boravi bolestnik ili onaj, na kom je sumnja zato, ili gdje se je dogodila smrt, ili pako kojoj nadležnoj političkoj vlasti I. inštancije ili nadležnom općinskom ili uredskom liječniku i pri tom naznačiti ime, dobu i stan bolesnika ili umrloga, a koliko se može i ime bolesti.

Prijaviti valja, čim onaj, ko je dužan da prijavljuje, sazna za slučaj, koji treba prijaviti, ili čim on po svom stručnom obrazovanju ili po znacima, koji su svakome jasni, opazi ili posumnja, da bi takva šta moglo biti po srijedi.

Oblik prijave odrediće se naredbom.

3.

Dužni su, da prijavljuju:

1. domaćin (upravnik zavoda) ili ko mjesto njega upravlja kućom (zavodom);
2. ko pazi i njeguje bolesnika, a naročito bolničari od zanata i babice;
3. ko drži neki stan ili ko se ispred njega brine stanom. Ovamo idu i gostioničari i pivničari a i njihovi od vlasti priznati zamjenici, što se tiče lica, koja su u njih na konaku;
4. vlasnik kuće, ili kome on ispred sebe povjeri, da drži red u kući;
5. lice, koje pregledava mrtvace, po uvogjenju te inštitucije.

Lica, naznačena pod brojem 2. do 4., samo su ona dužna da prijavljuju, ako nema koga, koje je pod brojem 1. do 3. prije spomenut i odregjen za tu dužnost.

U svakome slučaju dužan je prijavljivati i pozvani liječnik. U slučaju azijske kolere, kuge, ospica ili pjegavog tifusa obavijestiće on osim mjesne vlasti još i nadležnog sanitarnog činovnika.

Ako se u kojoj školi, konviktu, penzionatu ili sličnom zavodu za nastavu ili odgajanje mladeži ili u kom lječilištu ili kupalištu pojavi koja od bolesti, spomenutih u § 1., ili koji slučaj krzamaka, rikavca ili zaušnjaka, prijaviće to prema § § 2. i 3. osim onih, kojima je to po prvom i drugom rastavku dužnost, još i upravnici tih zavoda ili etablismana.

§ 4.

Gdje se ne radi o pozivanju liječnika, saopćice općinski načelnik kotarskom uredu, dok ne progje nedjelja dana, svaku prijavu a i sve, što bi se inače opazilo o takovoj bolesti ili smrti, koja se mora prijaviti, i to ako dotičnoj općini nije povjerena politička uprava. Kotarski ured može narediti, da mu se dalje periodički predaju prijave.

Osim toga će općinski načelnik a tako i pozvani liječnik, eventualno i upravnici zavoda (§ 3. itd.) odmah prijaviti političkoj kotarskoj vlasti (u gradovima sa svojim štatutom zemaljskoj vladi), i to telegrafski, telefonski ili preko naročitog glasnika, čim se dogodi prvi slučaj kuge, azijske kolere, ospica ili pjegavog tifusa ili čim se prvi put posumnja, da bi takva šta moglo biti po srijedi.

§ 5.

Kad se prijavi bolest, koju treba javiti, ili se posumnja, da se je takva bolest pojavila, zametnuće zvanični liječnik po nalogu nadležne političke vlasti odmah izvigjanje i istraživanje, koje treba, da se ustanovi bolest.

§ 6.

Zvaničnog liječnika treba puštati bolesniku ili lešini i dopustiti mu, da izvrši istraživanje, koje treba da se iznagje sve, što se tiče bolesti, koliko on to sam smatra nužnim, da se ustanovi bolest.

Gdje se radi o babinjoj groznici, ne smije zvani-

čni liječnik, kad u tom svojstvu dogje bolesnici, da vrši unutrašnje pregledanje.

§ 7.

Ako se sumnja, da je po srijedi kolera, kuga, ospice, pjegavi tifus, povratni tifus, trbušni tifus, crni prišt ili sline, može vlast narediti, da se lešina raspori, koliko to zvanični liječnik smatra potrebnim, da se bolest ustanovi, i koliko bakteriološko istraživanje otpadaka, krvi i t. d. ne dostaje za to ili se prema stanju stvari neda izvršiti.

Naredbom će se odrediti, koji će organi u drugim bolestima, koje treba prijavljivati, i uz koje uslove smjeti parati lešine i pregledati pojedine dijelove lešina.

§ 8.

Liječniku dotičnog bolesnika pripada pravo da bude pri pregledanju, a naročito i pri paranju lešine.

§ 9.

Ako bi oklijevanje bilo opasno, može zvanični liječnik, a da prije toga i ne dobije naloga od nadležne političke vlasti, narediti, što u prvu ruku treba, da se spriječi bolest.

Mjesne će ga starješine poslušati, što on tako naredi. Lica naznačena u § § 3. i 4. biće dužna, da zvaničnom liječniku i nadležnoj vlasti saopće sve, što znaju važna o tom, kako je nastala i kako se je razvila, bolest.

II. glava.

Odredbe za sprečavanje i suzbijanje bolesti, koju treba prijaviti.

§ 10.

U opsegu svoga poslovanja dužna je svaka vlast i javna korporacija, a u prvom redu svaka općinska uprava i kotarsko vijeće, da svom silom, kojom raspolaže, nastoji, da se pripravi i uredi sve, što je kadro spriječiti, da ne nastane i da se ne raširi bolest, koju treba prijaviti.

§ 11.

Općine su dužne pobrinuti se, koliko su kadre da se dobavi zdrava voda za piće i trošenje, da se bez štete za ikoga uklanjaju otpaci i sanitarno nadgledaju životne namirnice i stanovi.

Te će uredbe sanitarni organi zemaljske uprave neprestano nadzirati, a općine će se postarati, da se ukloni, što se nagje, da je opasno za zdravlje. U svako im se doba može narediti, da učine uredbe, naznačene u prvom rastavku, koliko su nužne za zaštitu od priljepljivih bolesti.

Ako koja korporacija ne posluša toga naređenja, može to zemaljska uprava izvršiti na njen trošak.

§ 12.

Kad god se dogodi bolest, koju treba prijaviti, ili se posumnja, da je ima, valja uz izvide, koji su po § 5. eventualno potrebni, dok traje opasnost prenošenja, po daljim odredbama ovoga zakona udesiti odmah sve, što treba, da se spriječi širenje bolesti.

Što se naredi svemu svijetu na znanje, objaviće se po mjesnom običaju u svakoj općini dotičnog kraja a po potrebi i u novinama, koje su odregjene za zvanično obznaniivanje.

Jednako će se objavljivati i ukidanje tih naregjenja.

§ 13.

U nekim bolestima, koje se prijavljuju, treba bolesnike odlučiti od zdravih. Te će se bolesti objavljivati naredbama. Pri tom će se odregjivati i način, kako to treba izvršiti u pojedinim bolestima.

Ako se po danom naregjenju izolacija ne može kako valja udesiti u stanu bolesnikovu ili se propusti, odrediće se, da se bolesnik smjesti u koju bolnicu ili kod drugamo, gdje je zgodno, i to samo onda, ako se bolesnik bez opasnosti može prenijeti.

S toga valja, gdje je prema mjesnim prilikama nužno, da se za vremena pobrine za takve prostore.

Nadalje, osim slučaja, kad se neko u priljepljivoj bolesti izolira po drugom rastavku ovog paragrafa, može se tako bolesnik iznijeti iz svog stana samo uz odobrenje vlasti i tačno držanje svega, što vlast pri tom naredi za oprez.

Odobrenje će se dati samo onda, ako ne bude bojazni, da će se oštetiti javni interesi, i ako će se bolesnik smjestiti u zavod, koji je odregjen za takove bolesnike, ili ako ga prema stanju stvari svakako

treba prenijeti, pošto inače ne bi imao dovoljne njege ili pošto imade galame u njegovoj blizini i t. d.

§ 14.

Stvari i prostorije, u kojima bi moglo biti klica bolesti, koju treba prijaviti (koje su sumnjive), treba podvrći desinfekciji. Ako se desinfekcija ne može izvršiti kako valja ili bi prema vrijednosti predmeta bila preskupa, može se predmet uništiti.

Sumnjivi se predmeti ne smiju sakriti ispred desinfekcije ili uništavanja, niti se smiju iz stana ukloniti prije, nego što se to izvrši.

Desinfekcijom treba da upravlja stručnjak, ako je to nužno.

Naredbom će se izdati potanki propisi, kako će se započinjati i vršiti desinfekcija i uništavanje pojedinih predmeta.

§ 15.

Stanovnicima mjesta ili kuća, gdje se je pojavila bolest, koju treba prijaviti, može se zabraniti pohagjanje nastavnih zavoda i zabavišta.

Upravu zavoda valja obavijestiti o toj zabrani.

Isključena lica, za maloljetnike njihovi zakoniti zastupnici, a i ona lica, koja nadziru pohagjanje zavoda, odgovaraju za to, da će se poslušati ta zabrana.

U mjestu, gdje se pojavi bolest, koju treba prijaviti, ili ima opasnosti od takve bolesti, pošto se je pojavila negdje drugdje, može se ograničiti ili zabraniti upotrebljavanje javnih kupališta, praonica i nužnika, a i narediti, da se očiste i isprazne jame za ne-

čist, zahodi, kanali i pojate, koliko sve to treba, da se spriječi širenje bolesti. To vrijedi i za okolicu takvih mjesta.

Isto se tako može, kad se pojavi azijska kolera, pjegavi tifus, trbušni tifus ili srdobolja, ograničiti a i zabraniti upotrebljavanje izvora, bunara, vodovoda, potoka, ribnjaka, čatrnja i druge vode za ljudsku potrebu.

U pregjašnjem rastavku nabrojane zabrane ne protežu se nikako na upotrebljavanje vode za motor-sku snagu i za prometne i industrijske svrhe.

§ 17.

Izdavanje životnih namirnica iz kuća ili krajeva, u kojima se pojaviše kuga, azijska kolera, ospice, trbušni tifus, srdobolja, skerlet ili difterija, može se zabraniti ili podvrći pod izvjesni oprez.

§ 18.

Gdje se pojavi azijska kolera, kuga, ospice ili pjegavi tifus, ne smiju lica, na koja to ne spada, ulaziti u sumnjive prostorije prije, nego što se izvrši desinfekcija, a ne smiju se iza takih bolesti a tako ni iza trbušnoga tifusa, srdobolje skerleta ili difterije u takvoj kući držati ni daće ni druge pogrebne svečanosti.

Naredbom se može odrediti, da će ta zabrana vrijediti i onda, kad se pojavi koja druga bolest, što ju treba prijaviti.

§ 19.

Lešine s azijskom kolerom, kugom, ospicama ili pjegavim tifusom treba što brže prevesti u mrtvačnicu, ako je ima u samom mjestu. Isto se može prema prilikama odrediti i onda, kad ko umre od skerleta, difterije, crnoga prišta ili slina.

Ako se mrtvac ne može prevesti u mrtvačnicu, treba lešinu do sahrane tako odlučiti od svijeta, da joj ne može niko prići, na koga to ne spada.

Ako ustreba, prenijeće se lešina ili odlučiti na silu.

Naredbom će se izdati potanji propisi, kako da se take lešine zatvaraju u sanduke, prenose i pokopavaju i kako da se urede mrtvačnice.

§ 20.

Da se spriječi širenje kuga, žute groznice, po vratnog tifusa ili bjesnila, može se narediti, što treba za uništavanje ili suzbijanje životinja, koje te bolesti mogu prenijeti na ljude.

Naredbom može se isto to dopustiti i za druge bolesti, koje treba prijaviti.

§ 21.

Kad se pojavi bolest, koju treba prijaviti, mogu se, dok ima opasnosti, uopće ili samo u nekim krajevima zabraniti sajmovi, svečanosti, narodni zborovi i druge naročite prilike, gdje se sastaje poviše svijeta.

§ 22.

Gdje ima opasnosti, da će se od nekuda unijeti bolest, koju treba prijaviti, mogu se — ne dirajući u stare propise o javljanju — izdati naročite naredbe za javljanje provenijencije svega, što dolazi iz opasnog kraja, a i za evidenciju tih prijava.

§ 23.

Na kom se misli da ima klica bolesti, koju treba prijaviti, može se podvrći naročitoj pažnji i nadzoru sanitarne policije. Za tu mu se svrhu može narediti, da se naročito javlja, da ga liječnik perijodički pregledava i da se, ako ustreba, desinficira i u svom stanu odluči od svijeta. Ako izolacija u stanu nije, kakva treba, može se narediti u posebnom prostoru.

Ako je po srijedi sumnja s prenošenja azijske kolere, kuge, ospica ili pjegava tifusa, mora se sumnjivo lice svakako po pregjašnjem rastavku podvrći pažnji i nadzoru sanitarne policije.

Ko po svom zvanju njeguje bolesnike ili radi oko mrtvaca, može mu se naročito ograničiti saobraćaj sa svijetom.

§ 24.

Kad se pojavi bolest, koju treba prijaviti, može se narediti, da se nastavni zavodi i zabavišta sasvim ili donekle zatvore.

§ 25.

Kad se pojavi bolest, koju treba prijaviti, može se na području pojedinih ili poviše mjesta ili općina

zabraniti torbarenje i svaki obrtni rad, što ga vrše putnici zanatlije.

Ta će se zabrana i njeno ukidanje, ako treba objaviti i u susjednim općinama.

§ 26.

Ako bi se jače raširila kuga, azijska kolera, ospice, pjegavi tifus ili crni prišt, treba, saslušavši (nadležnog) obrtnog nadzornika, narediti, da se u tačno naznačenim krajevima, dok traje opasnost, zatvore radionice, u kojima se vrše obrti, od kojih je osobita opasnost, da će se bolest još više raširiti.

Ako bi oklijevanje bilo opasno, može se to narediti i bez saslušanja obrtnoga nadzornika.

Kad se pojavi koja od bolesti, spomenutih u prvom rastavku, može se svakom, ko je u saobraćaju s bolesnicima, zabraniti, da dolazi u radionice.

Naredbom će se odrediti, koliko će se ovo, što je naređeno u ovom paragrafu, primijeniti i na drugu koju bolest.

§ 27.

Kad se pojavi kuga, azijska kolera, ospice ili pjegavi tifus, mogu se cijele kuće, a u drugim bolestima, koje treba prijaviti, samo stanovi, u kojima su bolesnici, obilježiti prikladnim znacima. Ti se biljezi ne smiju ukloniti prije, nego što se izvrši desinfekcija.

Način bilježenja odrediće se naredbom.

§ 28.

Kad se u kom stanu ili zgradi pojavi azijska

kolera, kuga, ospice ili pjegavi tifus, može se, i to i na silu narediti, da se isprazni, ako inače nije nikako moguće, da se od bolesti zaštite oni stanari, koji još nijesu oboljeli, i s uspjehom suzbije dalje širenje bolesti.

U osobitim slučajima može se to primijeniti i na povratni tifus, srdobolju, skerlet i tifus.

Dotičnim stanarima treba dati prikladan stan, ako to zatraže, a ako su siromašni, treba im ga dati tako, da ništa ne plate za nj.

§ 29.

Kad se pojavi azijska kolera, kuga, ospice, pjegavi tifus, trbušni tifus, srdobolja, difterija, skerlet, crni prišt, ili sline, može se zabraniti ili samo uz stanoviti oprez dopustiti promet predmetima, koji bi mogli prenijeti klice bolesti a dolaze iz okuženog kraja.

§ 30.

Kad se pojavi azijska kolera, kuga, ospice ili pjegavi tifus, mogu se izdati propisi za ograničavanje saobraćaja sa stanovnicima okuženih mjesta.

§ 31.

Na osnovi zakona i državnih ugovora, koji su na snazi, odrediće se naredbom, što sve treba udesiti za dolaženje brodova i svega inače, što služi saobraćaju ljudi ili glavnom prometu tereta, nadalje za uvoz i provoz robe i predmeta opće potrebe i napokon za ulazak i transport putnika, pa da se tako spriječi unošenje bolesti sa strane.

§ 32.

Naredbom se može odrediti, koji će organi i kojim načinom na rad i promet javnih prometnih zavoda (željeznica, unutrašnjih brodarskih preduzeća i t. d.) primjenjivati, što je u ovom zakonu naznačeno, da se spriječe i suzbiju bolesti, koje treba prijaviti.

§ 33.

Ako u nekom kraju, gdje se pojavi bolest, koju treba prijaviti, nema dosta zvaničnih liječnika, da se s uspjehom suzbije bolest, mogu se, dok traje potreba, namjestiti liječnici za epidemiju.

Oni su u opsegu danog im naloga zvanični liječnici, te su ovlašteni i dužni da vrše sve, što je u uredskoj dužnosti zvaničnih liječnika.

§ 34.

Naredbom se mogu izdati naročite odredbe za iztraživanje klica bolesti, za rad oko njih i njihovo čuvanje i šiljanje.

III. glava.**O naknadi štete i namirivanju troškova.**

§ 35.

Za sve, što vlast po ovom zakonu podvrgne desinfekciji i pri tom tako ošteti, da se ne može više upotrijebiti prema svojoj svrsi, a tako i za sve, što se uništi, daće se primjerena naknada, ako je uzročenom štetom ili uništenjem predmeta u opasnosti ili znatno teže privredno stanje onoga, kome pripada naknada.

Naknada će se dati onome, u koga je bio predmet.

Za stvari javnih korporacija (države, kotara, mjesne općine i t. d.) ili javnih fondova, ne će se davati naknada.

§ 36.

Pravo na naknadu prestaje, ako vlasnik ili posjednik stvari učini ili propusti nešto, što se tiče bolesti, za koju je naređena desinfekcija, da je spriječi i suzbije, pa se tako ogriješi o koju odredbu ovog zakona ili koju od naredaba, izdanih na temelju ovog zakona.

§ 37.

Ako se šteta, uzročena desinfekcijom, ne može dovoljno ustanoviti po izjavi vlasnika, posjednika ili čuvara, ili inače po čemu, što je prikladno za to, treba da oštećene stvari prije, nego što se povrate ili unište, ocijene zakleti vještaci ili, gdje se to ne može, nepristrani svjedoci pametari, koji su kadri, da prosude njihovu vrijednost.

Ocjene ne treba, ako vlasnik ili posjednik stvari izjavi, da ne traži naknade.

§ 38.

Vlasnik ili posjednik neka od političke vlasti, u čijoj je oblasti izvršena desinfekcija, zatraži naknadu štete za 14 dana, pošto je izvršena desinfekcija ili vraćena stvar ili došlo saopćenje, da je stvar uništena, inače prestaje to pravo.

§ 39.

Ako liječnik, koji ne na osnovi ovog zakona po svom trajnom ili privremenom služenju u javnoj sanitarnoj službi dužan, da radi pri suzbijanju bolesti, koju treba prijaviti, pri tome ostane nesposoban za svoj rad ili umre, pripada mu mirovina, dotično njegovoj porodici obskrba, kolika i zemaljskim činovnicima VIII. razreda dnevnice, dotično njihovoj porodici, kad navrše deset godina službe.

Ako liječniku po njegovom službenom položaju na osnovi drugog kojeg propisa pripada mirovina, dotično njegovoj porodici obskrba, onda se to u slučaju spomenutom u prvom rastavku, popunjuje do mjere, koja je ondje propisana.

Ako liječniku po njegovom službenom položaju na osnovi drugog kojeg propisa pripada mirovina, dotično njegovoj porodici obskrba, koja doseže do mjere, što je propisana u prvom rastavku, ili je premašuje, ne će se primjenjivati odredbe, spomenute unaprijed u ovom paragrafu.

§ 40.

Zmaljskim će se novcem namirivati:
 troškovi za naročite prijave po § 4., 2. stavku;
 troškovi za uništavanje životinja, koje mogu raširiti klice bolesti (§ 20.);
 troškovi za nadziranje lica sumnjivih s prenošenja (§ 23.);
 troškovi za stanove (§ 28.);
 troškovi za ograničivanje saobraćaja sa stanovnici-

ma okuženih mjesta (§ 30.);
 plaće liječnika za epidemiju (§ 33.);
 naknade za stvari, koje se desinfekcijom oštete ili
 unište (§ 35.—38.);
 mirovine liječnika i obskrba njihovih porodica (§ 39.);
 i troškovi oko zvaničnih poslova zemaljskih vlasti i
 organa u izvršivanju ovoga zakona.

O svemu, što se zatraži po tim odredbama, odlučuje zemaljska vlada, a dopušta se i priziv na c. i kr. zajedničko ministarstvo.

§ 41.

Što se u izvršivanju odredaba naređenih po ovom zakonu učini preko reda i velikom žrtvom, te se tako brzo i s uspjehom suzbije širenje bolesti, koju treba prijaviti, može se primjereno nagraditi zemaljskim novcem. Povrh toga može se iz zemaljskih sredstava odobriti primjerena naknada za troškove i izvanredan rad, kad ko suzbijajući po ovom zakonu bolest, koju treba prijaviti, učini nešta osobita, što premašuje dužno staranje.

Nagrade se i naknade daju službenom inicijativom. O njima odlučuje zemaljska vlada, a protiv toga nema pravnog lijeka.

IV. glava.

Kaznene odredbe.

§ 42.

Ko se ogriješi o odredbe o prijavljivanju, što su u samom ovom zakonu ili se izdaju po ovom zakonu,

kazniće ga politička vlast prve inštancije globom do 200 K ili zatvorom do 14 dana.

§ 43.

Osim slučajeva spomenutih u § 42. kazniće politička vlast globom do 1000 K ili zatvorom do 3 mjeseca svakoga, ko nešto učini ili propusti, te se tako ogriješi o ovaj zakon ili o odredbe izdane po ovom zakonu, i to ako ne treba primijeniti krivični zakon.

§ 44.

Nadležni organi sanitarnih vlasti mogu uzaptiti sve, što ko kod sebe čuva, čime postupa ili što upotrebljava, te tako prestupi ili obigje ovaj zakon ili koju od odredaba, izdanih po ovom zakonu.

Svakako će se uzaptiti sve, čime se prestupi ili obigje zabrana saobraćaja, izdana po ovom zakonu, a politička će vlast, u čijoj se oblasti zateče, izreći konfiskaciju toga.

Zapćenje i konfiskacija po smislu pregjašnjeg rastavka ne zavisi od toga, da li je protiv nekoga zametnut kazneni postupak i da li je on osugjen.

Ako se konfiskovana stvar ne mora uništiti, treba je valjano desinfiscirati i onda prodati na javnoj dražbi.

§ 45.

Novac od globa i konfiskovanih stvari ide u opću zakladu globa.

V. glava.

Opće odredbe.

§ 46.

Po povjerenoj im dužnosti spada na općine, da zameću i vrše izvide naznačene u § 5., 1. rastavku, i sve drugo, što po §§ 13. do 20. treba udesiti za suzbijanje priljepljivih bolesti i njihovog širenja, i da lokalno pomažu u svemu drugome, što po ovom zakonu treba da se uradi.

Za kuge, azijske kolere, ospica i pjegava tifusa a i inače u velikoj opasnosti mogu i nadležni liječnici, koji su u javnoj sanitarnoj službi, izvršiti odmah na licu mjesta izvide, naznačene u § 5., 1. rastavku, i sve drugo, što je spomenuto u §§ 13. do 20.

Na političke vlasti, koje vrše državne sanitarne poslove, spada dužnost, da zameću, izvršuju i osiguravaju sve izvide i priprave, što ih ovaj zakon propisuje za sprečavanje i suzbijanje bolesti, koje treba prijavljivati, i da nadziru i podupiru sve, što u prvom redu udese općine ili nadležni sanitarni organi po smislu pregjašnjeg rastavka.

Jednako će biti zadatak političkih vlasti da, dok traje opasnost, primjenjuje i sve drugo, što sprečava i suzbija priljepljive bolesti.

To je naročito kalamljenje ospica u nuždi, zamećanje liječenja serumom i t. d.

§ 47.

Liječnici, na koje po § 46., 3. rastavku, ili po naregjenju vlasti spada, da istražuju koji slučaj bolesti,

vlasni su da dolaze bolesniku ili pristupaju lešini i da izvršuju izvigjanja, koja su nužna, da se ustanovi bolest, i to pošto se o tom obavijesti domaćin ili onaj, kome je povjereno, da upravlja njegom bolesnika.

Organima, kojima je vlast naredila, da izvrše desinfekciju ili drugo što po ovom zakonu, ne smije niko braniti pristup zemljištu, u kuću ili drugamo, a naročito u prostorije i do predmeta, koji su pod sumnjom, da su okuženi. Jednako im ne smije niko smetati, da inače izvršuju što treba i da izdaju odredbe o stvarima i prostorijama, koje su nužne za njihovu desinfekciju ili uništavanje.

Ako nastane sumnja, da neko sakriva bolest, koju treba prijaviti, ili sumnjive predmete, može mu politička vlast pretražiti kuću.

§ 48.

Na vojene vlasti spada, da u opsegu vojene uprave izvršuju, što nareguje ovaj zakon.

Za spomenutu svrhu radiće vojene i sanitarne vlasti po dogovoru.

§ 49.

Utocima (prizivima) protiv rješenja i odredaba po ovom zakonu ili po naredbama izdanim za izvršivanje ovog zakona ne odgagja se ono, što je naregjeno.

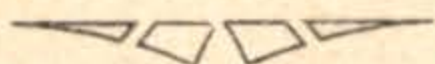
Izuzetak je samo izvršivanje kaznenih presuda.

§ 50.

Uredbe za suzbijanje tuberkuloze i frenjka ure-
diće se naročitim zakonima.

§ 51.

Ovaj zakon staje na snagu onoga dana, u koji
se proglasi.

Razlaganje

nacrta zakona za sprečavanje i suzbijanje priljepljivih bolesti.

§ 1.

Kao bolesti, koje treba prijavljivati, naznačene su u ovom zakonu sve one bolesti, koje i po analognim zakonima drugih modernih zemalja treba prijavljivati.

Ipak je s obzirom na specijalne prilike Bosne i Hercegovine trebalo što šta promijeniti.

Zakoni drugih zemalja o priljepljivim bolestima započinju ponajviše kugom i ona se s pravom označava najstrašnijom rednjom u narodu. No pošto su Bosna i Hercegovina poštegijene od nje već mnogo decenija, a epidemija azijske kolere izbijahu sve do najnovijeg vremena, odgovaralo je bolje prilikama staviti azijsku koleru na prvo mjesto.

„Žuta groznica“ je izostavljena. O njoj u nas gotovo ni nema govora, pošto se unosi samo iz egzotičnih zemalja naročito iz Zapadne Indije i američkog kontinenta, te je u prvom redu opasna samo za lučke gradove. Mi takvih nemamo

Što se tiče ospica, ne treba jamačno iznositi razloga, zašto je ova bolest ušla u nacrt. Ma da u nas u posljedne vrijeme — zahvaljujući našoj izvrсноj organizaciji za kalemljenje — nije nikako došlo do epidemije, te se boginje upravo već 3—4 godine uopće

nijesu ni pojavljivale, bješe to samo tako moguće, što su odmah prvi slučajevi prijavljeni te se smjesta udešavalo što bješe nužno.

Pjegavi tifus pojavljuje se u nas srećom veoma rijetko. Ali on vlada u nekim sjevernim zemljama Monarhije (Galiciji, Bukovini), s kojim smo u živom saobraćaju. Bješe dakle opravdano uzeti tu bolest u nacrt. Isto vrijedi i za gubu (Lepru). Premda se i ta bolest sve rjeđe pojavljuje u nas, ipak se samo tako može potpuno suzbiti, ako se sazna za svaki pojedini slučaj. Znatni uspjesi naše sanitarne uprave u suzbijanju lepre postignuti su baš tako, što se je tragalo za pojedinim slučajevima i individualno udešavalo, što je trebalo.

Trbušni tifus, srdobolja (dysenteria) difterija i skrlet pojavljuju se gotovo u svim kotarevima, a povratni tifus u nekoliko kotareva i to pojedince ili epidemično. Ta činjenica je dovoljan razlog, da te bolesti ugju u ovaj spisak (nacrt).

Bolesti pod 11., 12., 13. upala kičmene moždine, crni prišt i sline, pojavljuju se u nas srećom veoma rijetko, ali su vrlo priljepljive i vrlo opasne po bolesnika i stoga je i njih trebalo uzeti.

Epidemska upala kičmene moždine ušla je tek u moderne zakone stranih država, a u starijim zakonima nema, pošto se za tu bolest u pregjašnjim stoljećima nije gotovo ni znalo, ili se je samo rijetko pojavljivala. Stoga su mnogi sumnjali, da bi se i ona mogla prenijeti, ali je to sada bez sumnje dokazano

od kako je pronagjen njezin bacil (*diplococcus intracellularis*). Megjutim se ponajviše u nekim zemljama jake epidemije uz velik mortalitet, i to baš u našim susjednim zemljama Austriji — (Galiciji, Moravskoj, Šleskoj), Srbiji itd. Nekoliko je slučajeva prije kratkog vremena opaženo i u nas. Ti su bez sumnje unešeni iz tih krajeva. Toga može biti i u buduće, pa valja stoga i tu bolest uzeti megju bolesti koje treba prijavljivati, kao što je to već godine 1905. naregjeno naredbom. (Naredba od 6. maja 1905. broj 70891/I.)

Crni prišt se u nas pojavljuje svake godine i to u pojedinim slučajevima ne samo na životinjama, nego i na ljudima. Ta je bolest opasna i uz to se veoma lako prenosi. Stoga je opravdano, da i ona ugje u zakon.

Za sline vrijedi to isto. Bjesnilo (*lyssahumana*) je vrlo često. Radi toga, a i s razloga, što se ono po Pasterovom načinu gotovo uvijek daje sigurno spriječiti, ako se lijek upotrijebi na vrijeme, opravdano je, da i ta bolest ugje megju bolesti, koje treba prijaviti.

Što se tiče babinje groznice, podijeljena su mišljenja. Ta se bolest ne meće svuda megju bolesti, koje treba prijaviti. U Austrije se na pr. potaklo neka se babicama u njihovoj instrukciji nametne dužnost, da moraju prijavljivati tu bolest. Ali to nije dovoljno, i to zato, što vlast ne bi saznala za slučaje, gdje nije bilo babice. A baš u nas pomažu pri relativno mnogo porogjaja samo nadri-babice ili ne po-

maže niko. U ostalom biće često i sama babica kriva bolesti pa je zato ne će htjeti sama prijaviti. A bolest je ipak tako opasna i pri tom tako česta i mortalitet toliki, da je potpuno opravdano, da i ona ugje među bolesti, koje treba prijavljivati. Faktično je ta bolest ušla i u više drugih zakona, kao n. pr. u pruski, Hrvatski itd.

To vrijedi i za t r a h o m u. Ta se je bolest prije nekoliko godina veoma rijetko pojavljivala u nas, ali sada zato sve češće, dolazeći ponajviše iz sjevernih susjednih zemalja. Stoga je opravdano da u zakon ugje i ta vrlo opasna i po zaradu bolesnikovu veoma značajna bolest očiju.

Obligatno prijavljivanje influenze, krzamaka (morbilli), pljuskavice (rubeola), rikavca (tussis convulsiva) i zaušnjaka, mumps (parotitis epidemica) naređuju neki zakoni, a neki opet ne. I u ovome nacrtu nije naročito rečeno, da te bolesti treba prijavljivati.

I n f l u e n z a se bez sumnje prenosi i pojavljuje, što se općenito zna, kao žestoka epidemija. Šta više, pronagjen je i odgaja se njezin bacil. Što ova bolest pokraj svega toga ipak nije ušla među bolesti, koje treba prijavljivati, razlog je velika razlika u tome, kako i kojom se žestinom ona pojavljuje, a i činjenica, da je način, kako se ona prenosi, i sada još slabo razjašnjen. Slučajevi s posve neznatnim simptomima mogu biti isto tako infekcijozni a za širenje bolest i značajniji, nego što su teški slučajevi, gdje se već nemicanjem iz postelje sprečava daljnje širenje. Da li bi

prema tome bilo pametno siliti na prijavu i takve pacijente, koji jedva opažaju svoje stanje, pa ih eventualno još i kazniti za propuštanje prijave? U ostalom je bolest u velikoj većini slučajeva bez opasnosti, pa je i taj momenat razlog, da je ne treba prijavljivati.

Više brige zadaje pitanje, hoće li se ukinuti prijavljivanje krzamaka. I ta je bolest doduše u većini slučajeva laka, ali ipak biva često i smrtnih slučajeva, a poslije nje i teških bolesti, naročito kod djece, koja kao što se zna, najlakše obole od krzamaka. Što se pored svega toga ipak ne misli uvesti općenito obligatno prijavljivanje, biva to iz ovih razloga: Bacil krzamaka još ne znamo, a ne zna se naročito ni to kad se on prenosi. To biva bez sumnje veoma lako, ali načinom, koji još nikako ne znamo. Nije naučno ustanovljeno ni vrijeme, kad se krzamak najlakše prenosi. Dok jedni misle, a to biva za ljuštenja, dokažu drugi, da je najopasnije vrijeme inkubacije. Prema tome nema s jedne strane sanitarno-policijskih odredaba, koje bi bile naučno eksaktne, a s druge bi strane zbog velike raširenosti bolesti, bilo prijavljivanje vrlo neprijatno i za liječnike i za publiku. Te su neprijatnosti mnogo veće, nego što se zapravo može učiniti za suzbijanje bolesti.

P l j u s k a v i c a (rubeola) obično je tako laka bolest, da njeno prijavljivanje ne treba smatrati ni nužnim ni korisnim. Ipak zahtijevaju neki liječnici (kao na pr. U Českoj i Štajerskoj), da se i ona prijavljuje, a to za to, jer se katkada može zamijeniti krzmakom.

Pošto pako ni krzamak ne treba prijavljivati vrijedi i za pluskavisu, što je rečeno krzamak.

Malo je sumnjivije da li je ispravno napustiti obligatno prijavljivanje r i k a v c a (pertussis), jer je to jedna od najopasnijih bolesti po djecu, a osim toga se i veoma lako prenosi. Kako se prenosi i koji je mikroorganizam prenosi, još se ne zna, pa s toga nema ni uspješnih uredaba protiv njegova širenja. Najprije će to biti iskašljavanjem klca, dakle u neposrednom saobraćaju s obojelom decom.

Z a u š n j a c i (mumps) relativno je tako laka bolest, da ga u nas ni ne treba javljati, ma da je to u drugim zemljama propisano.

Uza sve to odregjuje ipak zadnji (3.) rastav. § 1., da se za te tri opasne dječinke bolesti-krzamak, rikavac i zaušnjake odredi obligatno javljenje ondje, gdje se mnogo djece sastaje, dakle u školama itd., a zatim i na takvim mjestima, gdje obično traže lijeka djeca, koja su oboljela od koje take bolesti, kao n. pr. u liječilištima i banjama.

§ 2.

Odredbe ovog §-a jasne su same po sebi. Drukčije od sličnih odredaba drugih zemalja, stavljene su ovdje političke vlasti prve instancije i zvanični liječnici na prvo mjesto, pošto je ovaj zakon odregjen za cijelu zemlju, a iskusilo se, da naročito na selu, što se tiče suzbijanja pošasti, općinska zastupstva još za-

dugo ne će zamijeniti onaj bliski kontakt izmegju spomenutih vlasti i stanovništva.

S toga valja zadržati dosadašnji modus neposrednog prijavljivanja kotarskim uredima, gdje će se izdavat i potrebne odrebne (izašiljanje zvaničnog liječnika, desinfekcija).

Da narod što više upozna simptome pojedinih bolesti, trebaće da se raširi što više zgodnih poučnih spisa o simptomatologiji pojedinih bolesti. Za to će se pobrinuti zemaljska vlada.

§ 3.

Naš se nacrt u ovom § bitno razlikuje u nekim tačkama od austrijskoga, a i od zakona drugih zemalja. Najprije je dužnost prijave stavljena na prvo mjesto za domaćine, jer su oni s obzirom na naše prilike, naročito na selu, u prvom redu dužni, da odgovaraju za sve, što se deševa u porodici. Praktični liječnici vide prve bolesnike u epidemijama samo po gradovima, pa i tu ne uvijek, a još rjeđe dolaze oni bolesnicima za prvih dana bolesti. Ko se razumijeva pod domaćinom, jasno je u nas: starješina, a gdje nema zadruge, muž, ili ako je on na putu ili je i sam obolio ili umro, domaćica ili najstarije djetete, koje je sposobno za rad, ako je spriječena i domaćica.

U nekim naime slučajevima mogao bi položaj liječnika prijavom slučaja priljepljive bolesti postati neprijatnim, jer bi posljedice prijave mogle biti po pojedinca, kojih se ona tiče, a i po porodice skupčane

u nekim prilikama sa štetom ili barem neprijatnošćima. Dužnost prijavljivanja drugih faktora olakšava liječnicima znatno njihov zadatak. S druge pako strane ne bi bilo ni dobro, da liječnici nikako ne prijavljuju. Ta oni su najsposobniji da sigurno upoznaju bolest a uz to su najprije kadri prosuditi posljedice, koje mogu nastati, ako se propusti prijava. Stoga uz ostale, što su dužni prijavljivati, treba na to obvezati i liječnike i tako dvostruko osigurati, da će se bolesti zaista javljati. U nekim zakonima drugih zemalja, n. pr. u velikoj Britaniji i Švicarskoj, isto je tako predvigjena dvostruka, dotično trostruka prijava za najopasnije bolesti: azijsku koleru, kugu, ospice i pjegavi tifus, koje treba ujedno prijaviti i sanitarnoj vlasti.

Na krzamak, rikavac i zaušnjak protegnuto prijavljivanje, kad se pojave u školama itd. lječilištima i kupalištima spada dakako u dužnost stranaka, dotičnih liječnika i starješina zavoda.

§ 4.

Oštrije odredbe za četiri naročito vrlo opasne bolesti: kugu, azijsku koleru, ospice i pjegavi tifus jamačno su bez sumnje opravdane.

§ 5.

Prirodno je, da sve zvanične poslove izvršuju samo kompetentni zvanični sanitarni organi, ili da to bude barem uz njihovu saradnju. Ti zvanični sanitarni organi upravo su dužni, da zvanično postupaju, a prije svega

da čine izvide i to — prema samom slučaju — ili odmah ili najdalje za 24 sata. Svi drugi službeni i privatni poslovi, izuzevši što osobita, dolaze tek za tim.

No u interesu uspješnog suzbijanja pošasti ne smije zvanični liječnik nikada toliko čekati. U svom boravištu mora on ustanoviti bolest, čim sazna za nju, a vanjske slučaje po mogućnosti još prije sunčeva zalaska. U slučajevima opće opasnih bolesti, poimence kuge, kolere, ospica pjegavog tifusa, difterije, srdobolje, crnog prišta ili slina, mora on odmah bez odlaganja postupati.

Ako usput s koje druge strane dobije vijest, da se je negdje pojavio slučaj bolesti, koji bi mogao biti opasan po šire slojeve stanovništva, mora se on ponijeti, kako od njega iziskuje stanje nužde i izvršiti ustanovljivanje i bez zvaničnog naloga.

O pitanju, da li je po srijedi nužda, odlučuju veoma različite okolnosti, n. pr. nestašica druge liječnike pomoći opasnost za život, kad bi se oklijevalo; javljanje bolesti u gradskim dijelovima, gdje ima mnogo svijeta, dakle u nezdravim stanovima; žestina bolesti; naslućinje, da će bolesnik kuda otići itd.

Pošto ovdje odlučuje osjećaj dužnosti liječnika, koji čuva interese općega dobra, mora se zakon zadovoljiti, da njegovom sudu ostavi, koliko treba slobode.

Odlučujući hoće li ustanoviti bolest, a da ne sačeka nalog kotarskog ureda postupaće dakle zvanični liječnik samo po svojoj dužnosti i svome sudu, a ne po uputstvu koga drugoga.

§ 6.

Pošto se rijetko kada mogu da izvrše izvidi o pri-
ljepljivoj bolesti ili o ispravnosti sumnje, da je ima, a
da se ne vidi i ne pregleda bolesnik ili lešina, valjalo
je odrediti, da zvaničnom liječniku bude dozvoljen pri-
stup. Očekivati se može, da će ti organi pri tome po-
stupati s potrebnim taktom, a naročito da će paziti na
ugled liječnika, koji su bolesnika dotle liječili, i da će
izbjegavati svako štećenje bolesnika. Tome udovoljava
pasus: „Koliko on to sam smatra nužnim, da se usta-
novi bolest.“

Da bi se unaprijed izbjegli konflikti, valjaće u
odredbama o izvršivanju zakona narediti zvaničnom
liječniku neka u svakom slučaju prije, nego što izvrši
izvide, utvrdi da li bolesnik već ima liječnika i neka u
takom slučaju obavijesti toga liječnika, da namjerava
pohoditi bolesnika, i to tako, da taj liječnik najdalje
zajedno s njime može stići u stan bolesnikov.

Neki epidemijski zakoni (n. pr. pruski) hoće, što
se tiče babinje groznice, da zvaničnome liječniku ogra-
niče pristup naročito još tako, što osim dopuštanja li-
ječnika, koji liječi porodilju, traže još i dozvolu doma-
ćinovu. To je tamo učinjeno za to, što se je mislilo,
da ne bi bilo probitačno dozvoliti tugjem liječniku pri-
stup postelji porodiljinoj. No u interesu suzbijanja te
po narodno zdravlje veoma važne bolesti ne može se
opravdati takav izuzetak za nju. Svakako pako treba,
da se unaprijed ukloni svako štećenje porodilje. S toga

je unutrašnje pregledanje porodilje opravdano ograničeno, a ni ne treba ga, jer se i inače dovoljno sigurno može da utvrdi diagnoza. —

§ 7.

Za preporuku je, da se lešine što manje paraju, koliko se to radi za diagnozu. Ponaprije je tu po srijedi pijetet prema porodici, a zatim i to, što je kod kolere, kuge, pjegavog tifusa, slina itd. paranje lešine opasno i za obducenta, a i za svakoga, ko je u blizini, i to ako se obdukcija ne vrši u mrtvačnici koje bolnice ili t. sl. U ostalom će često dovoljna biti i djelomična obdukcija.

§ 8.

Ovaj § zadovoljava opravdanoj osjetljivosti liječnika, koji liječi nekog bolesnika, a osim toga i praktičnoj potrebi, što jamačno nije nužno da se dalje objašnjava.

§ 9.

Općeniti smisao ovog § jamačno ne treba naročito objašnjivati. U njemu je samo ono, što se samo po sebi razumije, kao n. pr. dužnost općine, da se u prvom redu brine za asanaciju.

§ 10.

Svakome je poznato, što znači čestita voda i dobra kanalizacija za pojavljivanje teških priljepljivih bolesti.

Ne treba dakle dalje tek objašnjavati, koliko je nužno, da se u epidemijskom zakonu odredi dužnost staranja za te uredbe. Zna se, da najžešće epidemije kolere nastaju infekcijom vode i da se varoši, u kojima dugo vladaše tifus ili srdobolja, oslobodiše od tih pošasti, čim se dovede čestita voda. I mi smo slično iskusili, kao n. pr. u Sarajevu, gdje je dovogjeno vode iz brdskih izvora znatno ograničilo trbušni tifus, koji je ovdje žestoko bjesnio, a tako i u Travniku, gdje se srdobolja bješe veoma ugnijezdila, ali je odmah nestade, čim bi napravljen vodovod.

Jednako je važno pitanje kanalizacije. To je dakako ponešto tegotno u pomanjim općinama i na selu. Važan je zadatak sanitarne policije: smještavanje zahoda, naročito njihovo konstruisanje po sanitarnim propisima i udaljavanje od bunara, nadalje pažnja da gjubrište i zahodske jame ne inficiraju stanove i bunare.

Da je to isto nužno za kontrolu živeža i stanova, ne treba dalje objašnjavati.

Neka nam bude dozvoljeno da pokažemo na nekoliko primjera, koliki su uspjesi od tih uredaba u drugim zemljama.

Izmegju 1860 do 1865. bješe u srednju ruku smrtnih slučajeva 21.4 od hiljade, a u 1908. bješe ih samo 14.7 od hiljade, dakle za trećinu manje. Naročito se je i znatno smanjilo umiranje po velikim gradovima, koji su digli zdravlje svog stanovništva uvogjenjem kanalizacije odstranjivanjem otpadaka, boljom vodom, prostranijim stanovima i t. d. U Londonu pomriješe

za kraljice Jelisavete (1533.—1603.) svake godine po 43 od hiljade, a u godini 1891. samo 19. U Berlinu je poslije kanalizacije od 1876. do 1885. spao mortalitet sa 29 na 24.

§ 12.

Općenito naglašava ovaj § ponajprije prešnost odredaba i odregjuje zatim (u drugom rastavku) način, kako će se objavljivati, da se izbjegne eventualni ne-sporazum.

§ 13.

Sanitarna uprava ne može vršiti svoje dužnosti, da naime suzbija pošasti i što više štiti stanovništvo u tom pravcu, a da u nekoliko ne ograniči ličnu slobodu pojedinca i slobodu saobraćaja uopće, a naročito obrtnoga saobraćaja. Prema tome mora zakon u interesu opće sigurnosti, koja je preča od svih obzira, dati vlastima prikladna ovlaštenja. Pri tome treba ipak da se uvažavaju sva ograničenja, koja su predviđjena u ovom §. Potanke odredbe za izvršivanje valja prepustiti naredbi. To je i zato bolje, što se mišljenja o biću pojedinih bolesti veoma mijenjaju, a tome bi morale odgovarati i odredbe za profilaksu.

Podizanje bolnica za smještanje, odnosno odjeljivanje bolesnika biće u prvom redu kao i prije briga općina.

§ 14.

I za dezinfekciju treba da se brinu općine. Poveće općine osnovaće za tu svrhu zavode za dezinfekciju,

manjima će biti dosta i aparati za dezinfekciju ili će se eventualno i više njih udružiti u tu svrhu. Uspješna je dezinfekcija najvažnije sredstvo profilakse. Nje se ne smijemo odreći. Svakako valja i pri tome imati što više obzira na interese pojedinaca. Što se obazrivije bude postupalo pri dezinfekciji, što se više bude pazilo na prilike bolesnika i njihovih porodica, sve će više svijet razumjevati i prihvaćati tu uredbu.

§§ 15., 16., 17., 18., 19., 20. i 21.

Ovdje su uredbе, koje se po sebi razumiju, a i dosada izvršivahu, kao n. pr. ograničivanje pohagjanja škole. S obzirom na njihov veliki uticaj na najvažnije životne prilike, posve je opravdano, da se neke od njih (kao n. pr. ograničivanje trošenje vode, zabrana skupova naroda i zatvaranje obrtnih preduzeća ograniče samo na najopasnije bolesti: kugu, koleru, pjegavi tifus i trbusni tifus; ali su ipak bila potrebna i neka proširivanja u zakonu. Tako je n. pr. s obzirom na njenu osobitu narav valjalo i srdobolju staviti megju bolesti, za koje se a priori može ograničiti ili zabraniti upotrebljivanje česmi, bunara itd, premda ta bolest relativno i nije baš opasna.

Tako je i u § 19. i povratni tifus označen kao jedna od takvih bolesti, radi kojih se može narediti uništavanje životinja, a to za to, što znanost uči, da je moguće, da ga i životinje prenose.

A kad bi se i druga koja bolest pojavila u naročito opasnoj mjeri, te bi nužna bila spomenuta raz-

lična ograničivanja, daje zakon i za taj slučaj ovlaštenje, da se to ograničavanje izvrši naredbom.

Po § 20. mogu se zabraniti skupovi, na koje dolazi poviše svijeta. Tu treba primijetiti, da prije, nego što se izdade taka naredba treba dakako brižljivo istražiti, da li je opasnost, koju valja odvratiti, srazmjerna prema ekonomskim i drugim opasnostima za narod. Svakako treba takve zabrane prepustiti samoj zemaljskoj vladi.

§. 22. i 23.

Ovo je veoma važna odredba naročito s obzirom na uticaj hadžiluka i seljenja na širenje kolere i kuge, a i na druge bolesti. U ostalom, što se toga tiče, ima u nas već valjanih naredaba, koje se i dobro vrše.

§ 24.

Ta se odredba razumije po sebi i danas već vrši.

§ 25 i 26.

Zabrana rtobarenja i zatvaranja obrtnih preduzeća može ponekad za pojedinca i za javnost biti veoma teško. Neki su zakoni stoga samo zato, da se samo neki predmeti, kojima se može dotična bolest prenijeti izuzmu od obrtnoga prometa putnika zanatlija, odnosno da se mogu zatvoriti radnje, koje su na jednom mjestu. S obzirom na teške posljedice od ograničavanja radnje vrlo su reducirane pojedine bolesti u ovom nacrtu i samo najopasnije piomence naznačene, a uz to je uči-

njeno znatno ograničavanje i klauzuluma, ako i koliko bi prema prilikama radnje bilo opravdano, da se to održi.

Za skerlet, difteriju i tifus valja paziti i na ove radnje : gostionice, javne kuhinje, trgovine jela i delikatesa mljekare, pekare i konditoraje. Tu su još (po posljednjem rastavku ovoga §) moguća neka ograničenja i naredbom. Za difteriju i skerlet opasne su i trgovine dronjcima ; a prvih pet spomenutih radnja i za trbušni tifus, za crni prišt pako živodernice, fabrike četaka i kičica, kožare, trgovine dronjcima, fabrike papira, predionice strune, klaonice i radionice za sortiranje vune.

Odredbe ovih paragrafa nastale su prije svega iz razloga, što klice bolesti mogu prenijeti ne samo bolesnici i lica, koja ih njeguju, nego i stvari. Istraživanjem se je doduše ustanovilo u najnovije vrijeme, da na te stvari moraju da dogju otpaci bolesnikovi, dok se je prije mislilo, da je za to dovoljan sam kontakt stvari s bolesnikom.

Megju stvarima, koje od kojeg bolesnika dogju u promet i mogu prenijeti klice bolesti, u prvom je redu nošeno rubije i odjeća, s kojeg čišćenjem i dezinfekcijom nijesu odstranjene klice bolesti. Tako je poznat slučaj s kozačkom staricom Vetljankom na Volzi gdje, je kuga u zimi godine 1878./79. unesena na komadima plijena, koje su kozaci sa ruskoturskog ratišta poslali kući. Poznato je prenošenje kolere u Sjevernu Ameriku godine 1848. prljavim rubljem, koje je onamo poslano

iz Evrope. Dalje su poznati i takvi slučajevi, gdje je bolesničkom odjećom prenesena difterija, skerlet i tuberkuloza.

Iskustvo je slično zabilježilo i u prenošenju pje-gavog tifusa, ospica, crnog prišta, slina i tifusa, a ja-mačno je takova šta veoma često i kod difterije i krza-maka.

Osim rublja i odjeće opasni su dronjci, jer su to obično ostaci rublja i poderane stare odjeće bolesnika i. t. s., gdje još ima klica bolesti.

Koliko su s jedne strane take stvari opasne, toliko se s druge strane griješi, kad se misli, da bolest prenosi i novo ili očišćeno rublje, novo odijelo i otpaci iz tvornica tkiva, koji se takogjer nazivaju traljama.

Uz rublje i odijelo opasne su i postelje i sve drugo, što upotrebljavaju bolesnici. Stoga će za epidemije naročitim oprezom valjati postupati s trgovinama, gdje se prodaju upotrebljavane postelje i drugi namještaj.

Uz spomenute predmete, koji dolaze od samih bolesnika, valja imati obzira i na izvjesnu hranu, koja ponekad može da u se primi klice bolesti i da ih prenosi. To važi ponajprije za mlijeko koje je naročito prikladno, da prenosi koleru, srdobolju i tifus. U mlijeko dospiju klice bolesti, ako neko, ko njeguje bolesnika pomuže krave, a da prije toga ne opere brižljivo ruke, ili ako se muslice ispiru okuženom vodom. Naročito su opasne u tom pravcu takozvane skupne mljekare, u koje poveći broj malih posjednika marve redovno donosi mlijeko, da se tu preradi u maslo i pre-

ostalu mlaćenicu opet kući odnosi, pošto se izradi maslo. Ako sad na salašu kojega od njih ima koji slučaj kolere, tifusa ili srdobolje, lako će se mlijeko inficirati klicama bolesti. Uskupnoj će se mljekari vrlo često bolest prenijeti na veliki dio liferanata mlijeka, kao što to dokazuje mnogostruko epidemiološko iskustvo. Ako takvo inficirano mlijeko dogje u grad, preragjuje se ono dalje u mljekarama, kuhinjama, pekarama i konditorijima i može tako, kao što se odatle vidi, raširiti bolest. Kakva je uloga mlijeka u difteriji i skerletu, nije još tačno objašnjeno, ali bi se po nekim pojavama moglo reći, da se i te bolesti ponekad mogu mlijekom prenijeti. Poznata je činjenica, da se crni prišt prenosi mlijekom od životinja, koje boluju od njega. Jednako se smatra, da mlijeko od životinja, koje boluju od šapa, prenosi tu bolest. Osobita je uloga mlijeka i u tuberkulozi. To pitanje nije doduše još posve objašnjeno, jer se mišljenja o tom još uvijek razilaze. Robert Koch tvrdi, da to nije moguće, dok Behring smatra da je mlijeko glavni izvor tuberkuloze kod ljudi.

Neke životinjske bolesti mogu preći i na ljude. Prenosi ih sve, što dolazi od životinja. Takve su bolesti po ovom zakonu crni prišt, sline i bjesnilo. O dvjema posljednima ne treba ni govoriti, jer se do sada nije gotovo nikada opazilo, da bi se sline i bjesnilo prenosili životinjskim otpacima. Naprotiv je to vrlo često kod crnoga prišta. Kad goveda, ovce i svinje obole od crnoga prišta, dobiju jak krvav proljev. U tim otpacima ima mnogo klica bolesti, koje se na

zraku vrlo dobro održe. Te su klice i u krvi oboljelih životinja. Kad se takva životinja zakolje, može i njena krv prenijeti bolesti. Zato se i dogagja, da naročito mesari i živoderi, koji imaju posla s takvim životinjama, često obole od crnoga prišta. Isto se opaža u tvornicama, gdje se govegje i ovčije kože preragjuju, dok se u drugim tvornicama, gdje se sortira ovčija vuna, prede struna, preragjuju četine u četke i kičice i radi dronjcima ili gdje se dronjci preragjuju u papir, od udisanja prašine, koja se tu razvija nastaje neka posebna vrst crnoga prišta na plućima, takozvana „bolest od tralja“, (Haderkrankheit).

§ 27.

Priljepljive se bolesti prenose često baš pohagjanjem bolesnika. Stoga treba u svakoj prilici zabranjivati svaki nepotrební saobraćaj s kućom, u kojoj je takav bolesnik. Austrijski i njemački zakon nareguje to dođuše samo fakultativno, ali zakoni drugih država, n. pr. Danske i Holadije, traže to obligatno. To će svakako valjati i za naše prilike. Što naš zakon razlikuje bolesti, u kojima će se cijele kuće bilježiti, od bolesti, u kojima će se bilježiti samo pojedini stanovi, suzbija po sebi prigovor, da se tim preko mjere smeta saobraćaju.

§ 28.

U epidemijskim zakonima gotovo svijeh država ima sličnih odredaba, ali ponajviše samo za bolesti, spomenute u prvom rastavku.

Pruski zakon proteže tu odredbu i na bolesti, spomenute u drugom rastavku. To će s klauzulom „u naročitim slučajevima“ valjati i za naše prilike. Takva bi šta bilo n. pr., kad bi se opazilo, da su stanovi prava legla bolesti, dakle tamo, gdje epidemije poviše puta izbijahu.

Tu neugodnu, a često i podosta skupu odredbu trebaće nareggjivati samo po izuzetku i u najvećoj nuždi, n, pr. ako su stanovi i zgrade u takom neredu ili su tako natrpane, da se je s toga tu ugnijezdila epidemija, ili da će tu nastati. Ni danas se još često ne shvaća, što znače nezdravi stanovi za širenje priljepljivih bolesti. Ma da se doduše ne može više tvrditi, da bi prenatrpani stanovi i nečist vazduh po sebi mogli izazvati koju priljepljivu bolest, ipak je posve jasno, da se bolest s lica na lice prenosi sve lakše, što je stan nečistiji, tjesniji i puniji i mračniji i što se ljudi među se više dodiraju. Tijesni, vlažni i prenatrpani stanovi bjehu uvijek velika opasnost za prenašanje pjegavog tifisa, povratnog tifusa i kuge. A da je u takvim tijesnim prostorijama mnogo teže nego u svjetlim i zračnim uništiti i klice kolere, srdobolje i tifusa, dokazuje nam mnogobrojno epidemiološko iskustvo. S toga daje ovaj paragraf vlastima pravo nareggjivati, da se posve ili djelomice isprazne stanovi i zgrade, u kojima se pojavi koja bolest, i to dakako samo onda, ako zvanični liječnik izjavi, da to apsolutno treba za uspješno suzbijanje bolesti. To će se ipak činiti samo po izuzetku, jer koliko to u nekim prilikama bilo da bilo nužno,

opet će vlast i zvanični liječnik najozbiljnije razmisliti, da li to ipak treba narediti, pošto takva odredba ne samo što silno zadire u privatne prilike onoga, koga zadesi, nego je i vrlo skupa, jer u takvöm slučaju valja stanarima dati drugi prikladan stan, a da ništa ne plate zanj. S toga se ta odredba dozvoljava samo kad je najveća nužda. Tu je vlastima i zvaničnom liječniku najbolja prilika, da pokažu, jesu li s jedne strane kadri ne propustiti ništa, što je nužno za sprečavanje širenja bolesti, a je li s druge strane razumije voditi brigu i o tome, da se odredbom, koja bi prema stanju stvari bila preopsežena, ne zadire bez nužde u lične i privatne prilike stanovništva i da se ne prave nepotrebni troškovi.

§. 29., 30., 31., i 32.

To su odredbe, koje se razumiju po sebi i povode za brižno rastavljenim austrijskim nacrtom.

U nas su dakako morale zasada otpasti odredbe za morske brodove, lučke gradnje i sve drugo, što je u domašaju morskih vlasti. § 31. za nas je važan zbog hadžiluka na ćabu i eventualno inportacije kuge i kolere s Istoka. Pošto su se i naše dosadašnje odredbe pokazale da su dobre, bilo je opravdano, kazati u § 31. da će se, što treba, odrediti naredbom.

§ 33.

U nas se je i do sada praktikovalo, da su se namještavali epidemijski liječnici n. pr. za vrijeme kolere, a biće prema prilikama svakad potrebno.

Drugog rastavka nema u austrijskom nacrtu. On je vrlo nuždan, da se tako privremenim liječninima baš za opasnosti dade potrebni autoritet. O njihovom eventualnom pravu na mirovinu i oskrbu govori kasnije § 39.

§ 34.

Ovaj će § biti važniji, kad se u Bosni i Hercegovini budu jednom više istraživale bakterije i njima slični uzroci bolesti. Treba mu jamačno dati mjesta u zakonu, koji će trajati više decenija.

§ 35.

Naknagjivanje takih šteta nije samo pravedno, nego je i zato važno, što će sigurnost za naknadu oslabiti nagon u svijeta, da inficirane ili sumnjive stvari uklanja ispred dezinfekcije. Tako će se doskočiti opasnosti, da bi inficirane stvari mogle doći u promet i dalje raširiti klice bolesti. Ne može se poreći, da je dezinfekcija po sebi vrlo nepopularna odredba, jer se pri tom i uz najveći oprez moraju katkad oštetiti stvari. To je ujedno i glavni razlog, zašto stručnjaci zahtijevaju, da se dezinfekcija vrši bez naplate troška. Kad se tome zahtjevu ne može da udovolji, treba barem tražiti, da oštećenik dobije naknadu za oštećene dezinficirane stvari.

Ali da to ne bude preko mjere, a troškovi preveliki, koji nastaju odatle, odregjuje § 35. izrijeком, da će se naknada davati samo onda, kad se stvar tako oštetiti, da se više ne može upotrijebiti, na što je od-

regjena, ili kad se uništi po naredbi sanitetske vlasti. Dužnost naknade nastaje dakle samo onda, kad se koja stvar ne da više upotrebiti, a ne i onda, kad se dezinfekcija samo izvana nešto pokvari. Dužnost naknade ograničena je još i tako, što je odregjena samo za takvu dezinfekciju, koju je vlast i naredila i nadzirala. Po tom je ne će biti, gdje dezinfekciju doduše naredi policija, ali izvrši privatno lice, a biće je, gdje dezinfekciju izvrši javni dezinfektor. To je znatan razlog za javno namještanje izučenog personala za dezinfekciju.

Odredba je § 34. i vrlo poučna za vlasti i njezine organe. Dužnošću naknade privikavaju se oni, da naređujući i vršeć dezinfekciju postupaju s oprezom i da što više paze na pravo svojine, jer će inače biti velikih i opravdanih zahtjeva naknade, što bi prema prilikama moglo biti neugodno vlasti i njezinim organima.

§ 36.

Ovo je odregjeno naročito u javnom interesu. Tom se odredbom osobito želi spriječiti da inficirane stvari ne dogju u saobraćaj.

§ 37.

Te su odredbe namijenjene, da se štedi državni novac. Jasno je, da stvari treba ocijeniti prije, nego što se unište, jer se to kasnije ne bi moglo, a i prije, nego što se vrate vlasniku, jer bi se inače mogle oštetiti i poslije toga. Trebaće dakako imenovati take

vještake, koliko ih bude trebalo za neki odregjeni broj godina, n. pr. za 5 godina, pa da su tako vazda na vrijeme tu. Valjaće im odrediti prikladnu nagradu za rad.

§ 38.

U glavnom je dovoljno 14 dana roka za traženje naknade. Smjeće se po izuzetku samo onda produljiti, ako je vlasnik dezinficiranih ili uništenih stvari tako bolestan, da se nije mogao držati roka.

§ 39.

Da održi i osigura dovoljan broj ustrajnih i odatih liječnika, uzeo je prvi austrijski nacrt IX. razred dnevnice za temelj mirovini i oskrbi porodice. Ali je austrijska Gospodska kuća promijenila to i odredila, da epidemijskim liječnicima, koji u vršenju službe ostanu nesposobni za dalju službu, pripada mirovina, a ako pri tom umru, njihovoj porodici obskrba u jednakoj mjeri kao i državnim činovnicima VIII. razreda dnevnice na najnižem stepenu plaće, dotično njihovim porodicama, kad činovnici navrše desetu godinu službe.

Vrijedno je spomenuti, da japanski zakon uz slične odredbe predvigja i troškove liječenja, ali toga nema inače nigdje.

§ 40.

U ovim se poslovima, što se ovdje predvigjaju, radi o troškovima, kojima je svrha, da općenito ogra-

niče epidemije, pa je opravdano, da ih namiruje zemaljski erar, pošto na općine spadaju samo troškovi za lokalne uredbe. Takvo je razlučivanje dužnosti i u interesu uspješnog suzbijanja epidemija

§ 42.

Samo se po sebi razumije, da će se manje inteligentni ili zlobni elementi u narodu opirati raznim neprijatnostima, koje su spojene s odredbama epidemij-skoga zakona. Stoga je nužno, da se ustanove kazneni propisi, pa je to predvigjeno i u svim drugim epidemijskim zakonima. Za prestupke propisa o javljanju stipulira austrijski nacrt globe od 600 kruna ili zatvor do dva mjeseca. Drugi su zakoni blaži. S toga, a i s obzirom na naše higijenski slado obrazovano stanovništvo, predvigjena je i u nas samo globa do 200 K ili zatvor, koji tome odgovara.

§ 43.

Za prestupke, subsumirane u ovom §. valja odrediti strožije kazni. Ovdje je naročito po srijedi, kad ko prije, nego što se izvrši dezinfekcija, koju je vlast naredila po svome zakonu, sa znanjem upotrijebi, drugome prepusti ili na drugi kakav način pusti dotične stvari u promet; nadalje kad ko prije, nego što će se po izdanom naregjenju izvršiti dezinfekcija, sa znanjem upotrijebi, drugome prepusti ili na kakav način pusti u promet pojedine komade odjeće, tjelesno rublje, posteljinu ili drugo što. čim se za same bolesti posluživahu lica, koja bolovali su od kolere, kuge, ospica, pje-

gavog tifusa, gube, difterije, prelažljive upale kičmene moždine, babinje groznice, povratnog tifusa, srbobolje, skerleta, trbušnog tifusa, crnog prišta ili slina, ili što je upotrijebljeno u njihovom liječenju i njezi, napokou kad ko prije, nego što se izvrši dezinfekcija, koju je naredila vlast, sa znanjem upotrijebi ili drugome dade da upotrijebi kola ili drugo što, čime se je vršio transport bolesnika ili mrtvaca naznačene vršte.

Ovdje je kazan još mnogo blaža nego što je u Njemačkoj, gdje se za taj prekršaj normira haps do 3 godine, ili u Pruskoj, gdje se za to odregjuje haps do 6 godina.

§ 44.

Objektivni se postupak primjenjuje, kad se radi o tom, da se učine neškodljivim, a eventualno i unište stvari, koje mogu biti uzrok prenošenju bolesti. To je potpuno opravdano prema opasnosti takvih stvari. Njegovo se izvršivanje mora dakako prepustiti sanitarnim vlastima, i to neposredno i bez obzira na eventualni dalji kazneni postupak.

§ 45.

Pošto će od financijskih tereta, što ih naregjuje ovaj zakon, ponajviše snositi državna blagajnica, pravedno je da i globe i sve drugo, što se dobije za konfiskovane stvari, ide u državnu blagajnicu.

§ 46.

Razumije se po sebi, da osim zadatka, koji direktno pripadaju državnoj vlasti, može ona preko svojih organa neposredno vršiti i sve one funkcije, koje

spadaju u rad, što je povjeren općinama.

Apsolutno je nužno ovlastiti sanitarne organe, a u prvom redu zvanične liječnike, da u vrlo opasnim bolestima (za kuge, kolere itd.) mogu odmah i neposredno postupati.

§ 47.

Isto važi i za odredbe § 48. koje su doduše već i u nekim pregjašnjim paragrafima (§ 8.) al ih ipak treba ponoviti u posebnom paragrafu, da se tako ukloni svaka sumnja.

§ 48.

Pošto vojena upra ima poseban sanitet, koji uzirito radi, valja joj prepustiti i odredbe za suzbijanje epidemije u vojsci. Razumije se sobom, da će vojska i gradjanska uprava raditi uvijek po potrebnom dogovoru.

§ 50.

Tuberkuloza i frenjak idu megju bolesti koje su najopasnije i koje najgore pustoše u narodu. Stoga ne bi bilo pravo, da se u zakonu o priljepljivim bolestima ni ne spomenu. Sdruge se pako strane njihov tok i uticaj na socijalni život toliko razlikuje od ostalih priljepljivih bolesti, da je i iz samih zakonsko-tehničkih razloga bolje govoriti o njima napose. Osim toga treba sa suzbijanje tuberkuloze specijalno uregjenje. Tek na njegovoj osnovi bi se mogle formulisati zakonske odredbe. Frenjak se u nas već sada suzbija po nekom stalnom planu, i to s najboljim uspjehom, tako da će i tu biti najbolje napraviti samostalan zakonski nacrt, kad jednom nastanu stabilnije prilike u toj bolesti.

Jur. br. 36096